

Bölüm 12

ULUSLARARASI HUKUK BAĞLAMINDA ERMENİ SORUNU

İlyas KARABIYIK¹

Oğuzhan Mete KARABIYIK²

1. Giriş

Tarihi süreç içerisinde Türklerin, Ermenilerle münasebetleri 11. yüzyılda başlamıştır. 11. yüzyılda Anadolu kapılarına dayanan ve 1071'de Malazgirt Meydan Muharebesinin galibi olarak Anadolu'ya giriş yapan Türkler, milletleşme sürecini tamamlamış Gürcü, Ermeni ve Rum topluluklarıyla karşılaşmıştır. Bu topluluklardan Gürcüler, İstanbul'un fethine kadar kısmen, Ermeniler ve Rumlar ise tamamen Türk hâkimiyeti altına alınmakla birlikte milli kimliklerini kaybetmelerine yönelik herhangi bir müdahaleye maruz kalmamışlardır. Bu münasebetle, Bizans hâkimiyetine tabi iken Türk hâkimiyeti altına alınan topluluklarda bağımsızlık ruhu sönmemiş ve batıdan gelecek bir destekle bağımsızlıklarını elde edeceklerine inanmışlar ve bu yönde yapılan her faaliyete açık olmuşlardır. Buna rağmen özellikle Osmanlı Devleti hâkimiyeti başladıktan sonra, Türk hâkimiyeti altındaki etnik toplulukların ki Ermeniler de buna dâhildir, milli kimliklerini geliştirmeleri ve muhafaza etmelerini sağlayan büyük bir hoşgörü ve adil bir yönetimle gerekli düzenlemeler yapılmıştır (Çark, 1953; Cöhce, 2003).

Osmanlı İmparatorluğu gerek kültürel kodları, gerekse döneminin siyasal yapısı gereği, devleti meydana getiren ana unsur olan Türk milletinin haricinde, birçok etnik azınlığa da bünyesinde insanca yaşama hakkı vermiş ve bu etnik gruplara adaletle hükmetmiştir. Devlet yönetiminde adaleti esas alıp etnik ayrımcılık yapmamış, devlete sadakatle bağlı olan her unsura adaletle yaklaşmıştır. Bu anlayış doğrultusunda devletin asıl kurucu unsuru olan Türklerle birlikte Müslüman olmayanlar, Balkanlar'da çoğu Slav ırkından olan Ortodoks Hristiyanlar, Doğu Akdeniz kıyıları ve Kuzey Afrika'da Araplar, Yahudiler ve bunlar haricinde küçük dini ve etnik gruplar Osmanlı İmparatorluğu çatısı altında içiçe geniş bir hürriyet ve huzur ortamında yaşamışlardır. 19. yüzyılın başından itibaren, devlet yönetimin-

¹ Doç. Dr. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, ilyashasanoglu@gmail.com

² Avukat, Adana Barosu, av.oguzhanmetekarabiyik@gmail.com

Ermenilerin Türk devletine ihanetleri ve Türk milletine yönelik katliamları yok sayılarak tehcirin soykırım olarak kabul edilmesi ikiye bölünmüşlüğü ve düşmanca tavrın net göstergesi olup, Ermeni Sorunu olarak adlandırılan sorun ise tarihi ve hukuki hakikatleri göz ardı eden tamamen siyasi bir sorundur. Siyasi sorunların tarihi verilerle, resmî belgelerle ve hukuki yöntemlerle çözümü mümkün olmadığı hakikatinden hareketle, bu siyasi sorun ancak politik ve diplomatik usullerle çözümlenebilecektir. Bu münasebetle Türkiye, uluslararası ilişkilerde, duruma göre karşılıklılık (mütekabiliyet), misilleme ve zararlar karşılık verme gibi uluslararası yaptırımları uygulayabilmeyi başarmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akçora, Ö. Ö. & Kaya, M. (2014), Ermeni Komitelerinin Anadolu'da Çıkardıkları İsyanlar, *Yeni Türkiye*, Yıl 20, Sayı 62, Aralık, ss. 1887-1957.
- Aktan, G. (2001), Devletler Hukukuna Göre Ermeni Sorunu, *Türkiye Günlüğü*, Kış, Sayı 64, ss.5-30.
- AİHM Büyük Daire Kararı, Kopecký / Slovakia, App. No. 44912/98, 28.09.2004.
- Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (1995), Osmanlı Belgelerinde Ermeniler (1915-1920), Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın No: 14, Ankara.
- Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (2001), Ermeniler Tarafından Yapılan Katliam Belgeleri I, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın No. 49, Ankara.
- Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (2001), Ermeniler Tarafından Yapılan Katliam Belgeleri II, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın No. 50, Ankara.
- Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (2007), Osmanlı Belgelerinde Ermenilerin Sevk ve İskânı (1878-1920), Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın No: 91, Ankara: Sistem Ofset.
- BOA, Meclis-i Vükelâ Mazbatası, 198/163,
- Cengiz, H. E. (1983), Ermeni Komitelerinin Âmâl ve Harekât-ı İhtilâliyyesi, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Cöhçe, S. (2003), Osmanlı Ermeni Toplumunda Siyasallaşma Çabaları, *Ermeni Araştırmaları*, Cilt 2 (8), ss. 37- 67.
- Çark, Y.G. (1953), *Türk Devleti Hizmetinde Ermeniler 1453-1953*, İstanbul: Yeni Matbaa.
- Çaycı, S., Uluslararası Hukuk Açısından Ermeni Sorunu, *Ermeni Araştırmaları Enstitüsü, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ermeni Araştırmaları Enstitüsü* <http://www.eraren.org>, Erişim T. 09/03/2021.
- Debağyan, L. P. (2007), *Ermeni Tehciri*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Değirmenci, O. (2007), Uluslararası Ceza Mahkemelerinin Kararları Işığında Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Soykırım Suçu (T.C.K. m. 76) , *TBB Dergisi*, Sayı 7. ss.50-101.
- Demir, H., S. (2018), *Ermeni Meselesinin Hukuki Boyutu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Devellioğlu, F. (1993), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme, https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktraflisoz/bm/bm_11.pdf, Erişim T. 11/03/2021.

- Elekdağ, Ş., Tarihsel Gerçekler ve Uluslararası Hukuk Işığında Ermeni Soykırımı İddiası, https://www.tc-america.org/files/news/pdf/Ermenisoykirimiiiddiasi_SukruElekdağ.pdf, Erişim T. 03.03.2021.
- Erim, N. (1953), Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri. C.1, (Osmanlı İmparatorluğu Andlaşmaları), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Erim, N. (1984). Osmanlı İmparatorluğunda Kalebendlik Cezası ve Suçların Sınıflandırılması Üzerine Bir Deneme. Osmanlı Araştırmaları (Neşir Heyeti: Halil İnalıcık, Nejat Göyünç, Heath W. Lowry) Sayı IV, İstanbul: Enderun Kitabevi, ss. 79-88.
- Finch, G. A. (1947), The Nuremberg Trial and International Law, The American Journal of International Law, Vol. 41, No. 1, pp.20-37, <https://www.jstor.org/stable/2193852>, Erişim T. 12/03/2021.
- Genelkurmay Başkanlığı (2005), Arşiv Belgeleriyle Ermeni Faaliyetleri 1914-1918, C.II, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Güllü, R. E. (2015), Ermeni Sorunu ve İstanbul Ermeni Patrikhanesi (1878-1923), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Halaçoğlu, Y. (2006). XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi, 4. Baskı, Ankara; TTK Yayınları.
- Halaçoğlu, Y. (2020), Ermeni Tehciri, İstanbul: Babıalı Kültür Yayınları.
- Kantarci, Ş. (2003), Tarihi Boyutuyla Ermeni Sorunu: Başlangıçtan Lozan'a, Ermeni Sorunu El Kitabı içinde (1-43), Türk-Ermeni İlişkileri Milli Komitesi (TEİMK) ve Ermeni Araştırmaları Enstitüsü Ankara: Eren Yayları. ss. 1-43.
- Kardeş, S. (2008), Tehcir ve Emval-i Metrûke Mevzuatı, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.
- Kodaman, B. (1981), Ermeni Meselesinin Doğuş Sebepleri, Türk Kültürü Dergisi, Cilt 19 (219), Aralık, ss. 240-249.
- Kodaman, B. (2001), Ermeni Meselesi (Tarihi ve Siyasi Bir Değerlendirme), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları.
- Köksal, O. (2006), Osmanlı Hukukunda Bir Ceza Olarak Sürgün ve İki Osmanlı Sultanının Sürgünle İlgili Hatt-ı Hümayunları, Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM), Sayı. 19, Ankara, ss. 283-341.
- Kundakçı, S. K. (2017), Nefy (Sürgün) Cezası Üzerine Bir Değerlendirme, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4 Sayı 11, Eylül-Aralık, Ankara, ss. 595-613.
- Lemkin, R. (1947), Genocide as a Crime under International Law: The American Journal of International Law, Vol. 41, No. 1, pp. 145-151, <https://www.jstor.org/stable/2193871> Erişim T. 12/03/2021.
- Lemkin, R. (1944), Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government Proposals for Redress: Carnegie Endowment for International Peace, Washington, D.C., <http://www.preventgenocide.org/Lemkin/AxisRule1944-1.htm> Erişim T. 12/03/2021.
- Mahmud Celaleddin Paşa (1983), Mir'at-ı Hakikat, (Haz.: İsmet Miroğlu), İstanbul: Berekat Yayınevi.
- Moroğlu, N. (2015), Hukuki Açidan Sözde Ermeni Soykırım İddiaları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 119, ss. 601-616.
- Nalbandian, L.,(1975), The Armenian Revolutionary Movement: The Development of Armenian Political Parties through the Nineteenth Century, Third Printing, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, California.
- Öke, M. K. (2012), Ermeni Sorunu 1914-1923, İstanbul: İrfan Yayıncılık
- Özarslan, B. B. (2014), Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi Açısından Hocalı Katliamı, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), ss.187-214.

- Sarınay, Y. (2007), Önsöz, Osmanlı Belgelerinde Ermenilerin Sevk ve İskanı (1878-1920), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın No. 91, Ankara: Sistem Ofset.
- Soysal, M. (2000), Kapatılış ve Katlanış, (22 Ekim 2000) , <https://www.hurriyet.com.tr/mumtaz-soysal-kapatilis-ve-katlanis-39191698>, Erişim T. 09/2/2021.
- şahin, R. (1988), Tarih Boyunca Türk İdarelerinin Ermeni Politikaları, İstanbul: Ötüken Neřriyat.
- şimşir, B. (2007), Ermeni Meselesi 1774-2005, 4. Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tezcan, D., Erdem, M. R., Önok, R. M. (2017). Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- TDK, (2009), Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tulun, M. O. (2014), The Relocation and Internment of People of Japanese Descent in the US During WWII, Uluslararası Suçlar ve Tarih, Sayı 15, ss.125-171.
- Ünal, ř. (2011), Uluslararası Hukuk Açısından Ermeni Sorunu, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Uras, E. (1988), The Armenians In History And The Armenian Question, İstanbul: Belge Yayınları.
- Wright, Q. (1947), The Law of the Nuremberg Trial, The American Journal of International Law , Jan., 1947, Vol. 41, No. 1, pp.38-72, DOI: <https://doi.org/10.2307/2193853>, Erişim T. 12/03/2021.
- Zafer, H. (2015), Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.